

Ф. П. ПАВЛОВ

(*Суралнӧранна 75 сул тултарнӧ май*)

Федор Павлович Павлов ӧвавшен литературӧпа искусствин пирвайхи деятелӧсенчен пӧри пулнӧ. Вӧл хальхи Сӧрпу районӧнчи Патӧрьелӧнче 1892 сӧлхи сентябрӧн 13(25)-мӧшӧнче хрӧсчен сӧминчӧ суралнӧ. Ялти тӧватӧ сӧл вӧренмӧлли шула пӧтерсен, 1904—1907 сӧлсенче Иккассинчи икӧ класлӧ училищӧре вӧреннӧ.

1907—1911 сӧлсенче Ф. Павлов Чӧмпӧрти ӧвавш шулӧн ученикӧ пулнӧ. Сӧв вӧхӧтра вӧл тӧван халӧхӧн юрри-сӧввисене пухма тытӧнать, ӧвашла тата вӧрӧсла сӧвӧсем сӧрма пикенет. Унӧн сӧввисемпе класра сӧрнӧ сочиненийӧсене вӧрӧс чӧлхин преподавателӧ пулнӧ Н. И. Колосов мухтаса ырланӧ, сӧвӧн сӧнчен вӧл Иван Яковлевича 1909 сӧлхи суркуннех пӧлтернӧ (майӧн 3(16)-мӧшӧнче сӧрнӧ документ).

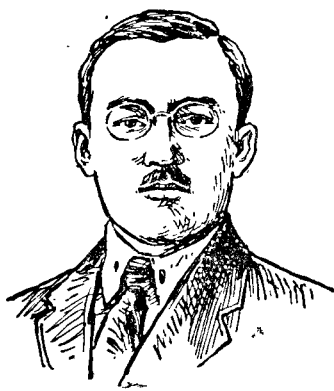
Сӧв хушӧрах Ф. Павлов музикапа та интересленнӧ. Музика грамотипе теорине тӧрӧшса вӧреннӧ май, вӧл сӧрме купӧс та ӧста каланӧ, шулта ирттерекен музикапа литературӧ ка-сӧсене тӧтӧшах хушӧннӧ. Сӧкна вара юрлама вӧрентекен И. М. Дмитриев преподаватель асӧрханӧ: 1910-мӧш сӧлтан пусласа, вӧл Ф. Павлов ученика шул хорне ертсе пыма та шаннӧ.

Халӧ сӧкӧ паллӧ ӧнтӧ: Чӧмпӧрти ӧвавш шулӧнче Ф. Павлов литература енӧпе Н. И. Колосов филолог (академи пӧтернӧскер, наукӧсен кандидатӧ), музика телӧше И. М. Дмитриев хор дирижерӧ (Петербургри юрӧ капеллинче вӧреннӧскер) хавхалантарнӧ.

Ф. Павлов шултан вӧренсе тухсан, И. Я. Яковлев ӧна сӧвӧнтах ӧслеме хӧварать. И. М. Дмитриевӧн юратнӧ ученикӧ халӧ хӧй юрӧ ӧснӧ вӧрентме пуслать.

Чӧмпӧрти шулта ӧсленӧ сӧлсем (1911—1913) Ф. Павловӧн телейлӧ вӧхӧчӧ пулнӧ. Вӧл хӧйне пӧтӧмпех музика, литература ӧснӧ парать: вӧренекӧсен хорне ертсе пырӧть, сӧрме купӧспа каласа, симфонии оркестрне тата квартета хушӧнать, «Вӧлле хурчӧ», «Шет хитре хӧр» (Экспромт), «Сӧвнӧ хӧр, хитре хӧр» (В. П. Эхмер) сӧвӧсем тата «Иӧсӧрка» балладӧ сӧрӧть. Композити ӧснӧ те вӧл сӧв вӧхӧтрах тытӧнать, ку телӧше «Легендӧ», «Шур кӧвакал вӧстертӧм» юрӧсене, солист, хор тата оркестр валли сӧрнӧ «Чӧк», «Вӧйӧ» ятлӧ произведенисене палӧртмалла.

Тата сӧкна та асӧнмасӧр иртме сук: 1812 сӧлхи вӧрсӧра Российӧ сӧнтерни

100 сӧл тултарнине паллӧ туса, ӧвавш шулӧнче Глинка сӧрнӧ «Иван Сусанин» оперӧн уйрӧм сӧпӧкӧсене лартса панӧ. Сӧв спектакльте Ф. Павлов Сусанин партинӧ юрланӧ, оперӧ финалӧнче дирижер пулнӧ. Спектакль пирки Чӧмпӧрте тухакан ха-сӧтра хавхаланса сӧрнӧ рецензи пичетленнӧ. Унта Ф. Павлов солиста та мухтанӧ: «Чуют правду...» — юрлать Павлов господин. Сӧсси ытлашми вӧйлӧ мар, анчах та сӧв тери илемлӧ янӧрӧть...» («Симбирянин») ха-сӧт, 1913 сӧлхи февралӧн 26-мӧшӧ).

Сӧлла Ф. Павлов Чӧмпӧрти ӧвавш шулӧнчех, хӧйӧн тӧрлӧ енлӧ пултару-лӧхне палӧртса, литературӧпа ис-кусствӧн анлӧ сӧлӧ сине тухма хатӧр-леннӧ.

Музика енӧпе малалла вӧренес те-се, Ф. Павлов 1913 сӧлта Мускаври синодальнӧй училищӧне кӧме ӧмӧт-ленет. Анчах та, пурнӧсри тӧрлӧ сӧл-тавсене пула Чӧмпӧр хулинчех юлса, духовнӧй семинаринче вӧренме пу-слать.

Семинарирен 1916 сӧлта вӧренсе тухсан, Ф. Павлов пӧр хушӧ Етӧрне уесӧнче — Кушлавӧшра тата Пал-тайра учитель пулса ӧслет. 1917 сӧл-хи август уйӧхӧнче ӧна Шупашкар уесӧнчи Шемшер вулӧсчӧе миро-вой судья пулма суйласӧ.

Шемшерте ӧсленӧ вӧхӧт та (1917—1919) Ф. Павлов пурнӧсӧнче паллӧ тапхӧр пулнӧ. Унта вӧл учительсен хорне тата драмӧ коллективне йӧр-келенӧ, вӧсем валли халӧх юрисене илемлетнӧ, «Сутра» пьесӧ сӧрнӧ.

Октябрьти социализмӧ Аслӧ рево-люцие Ф. Павлов хавхаланса кӧтсе илнӧ. Сӧк вӧхӧтран уншӧн та сӧнӧ пурнӧс пусланнӧ. Сӧнӧ пурнӧспа пӧр-

ле сӧнӧ юрӧсем, литературӧ произ-веденисем суралнӧ.

Хӧйӧн юррисене шапирографпа пи-четлӧсе, автор вӧсене совет вла-сӧн малтанхи сӧлӧсенчех халӧх хушшине сарма тӧрӧшӧть (1919 сӧлхи «ӧвавш юррисем», 1921 сӧлта тухнӧ «Ача-пӧ-ча сӧсси» сборниксем т. ыт. те). 1922 сӧл пуслӧмӧшӧнче Ф. Павловӧн чи писӧк произведенийӧ — «Ялта» пьеси пичетлӧсӧ тухать. Тӧпӧр икӧ сӧлтан унӧн юррисене эфир «Сӧрнай» ятлӧ пысак сборникре куратпӧр. Ха-сӧтсем-пе журналсенче Ф. Павлов сӧрнӧ статьясемпӧ фельетонсем тӧтӧшах пичетленесӧ.

Анчах та тӧрлӧ енлӧ художник-гражданин Ф. Павлов сӧв сӧлсенче пӧр творчествӧ ӧсӧпе сӧс пурӧнмасть. ӧвавш сӧршывӧнче сӧнӧ пурнӧс тӧ-вас ӧсӧ вӧл сӧв тери хастаррӧн ху-шӧнать. Облӧсри сӧт ӧс пайӧн музика сӧкцине ертсе пырса, Ф. Павлов ӧвавшем хушшинче музика пӧлӧвӧ-сене сарассишӧн, классикалла произ-веденисене пропагандӧлассишӧн пӧ-тӧм вӧнне хурса ӧслет. Вӧл тӧрӧшни-пе 1920 сӧлта Шупашкарта музика шулӧ ушлать, ӧвавш хорӧ, концерт-сем паракан ушкӧн тата ӧвавш театр-рӧ сӧмӧнчи салон оркестрӧ йӧркеле-несӧ. Ф. Павлов хӧй те, юрӧсен ав-торӧ, дирижер пулса тата сӧрме купӧс каласа, концертсене хушӧнать.

Ф. Павлов ертсе пыракан ӧвавш хорӧ 1923 сӧлта Мускавра ял хушӧлӧх выставкинчӧ пулать, Кремльте Сверд-лов ячӧне хисӧплӧненекен залра юр-лать. Сӧв коллективран пусланнӧ та ӧнтӧ ӧвавш государствӧ хорӧ — халь-хи юрӧпа ташӧ ансамблӧ. Сӧрӧммӧш сӧлсен вӧсӧнчӧ Ф. Павлов государствӧ хорӧпе Мускавра тата тӧпӧр ху-тчен пулнӧ. Ун чух та вӧл ертсе пыр-кан хора сӧв тери ӧшӧн кӧтсе илнӧ.

Шупашкарта музика техникумӧ ушӧлсан, Ф. Павлов унта сӧмрӧк ав-торсен кружокне йӧркеленӧ. Ун па-тӧнче вӧреннӧ ӧвавшен паллӧ композиторсем — Ф. Лукин, Г. Хирбю тата ытисем — хӧсисен пултару-лӧхчи пирвайхи утӧмсене тунӧ.

1930 сӧлтанпа Ф. Павлов Ленин-градри консерваторире композитор-сем хатӧрлӧкен факультетра М. О. Штейнберг профессор клас-тӧнче вӧреннӧ. Композитор тата драматург сӧнӧ пысӧк произведенисем сӧрма ӧмӧтленнӧ. Анчах та йӧвӧр-чириленӧ хӧсӧн 1931 сӧлхи июлӧн 2-мӧшӧнче Ф. Павлов вилсе кайнӧ. ӧна Сочире хула сӧвине пытарнӧ.

Ю. ИЛЮХИН